

Emigration och Immigration

I alla tider har människor flyttat. Orsakerna till att söka nya platser är otaliga. Alltifrån människans naturliga nyfikenhet att utforska det okända till att tvingas att lämna sin gamla boplatz på grund av svårigheter att försörja sig.

Omflyttningar är vanligast i den ålder när ungdomar lämnar föräldrahemmet, är obundna och nyfikna på omvärlden. Att lämna föräldrahemmet är en flytt i sig och kopplad till att skaffa sig försörjning på egen hand, att bilda familj och därefter att försöka säkra försörjningen för sig och sin familj.

Efter en genomgång av flyttlängderna för församlingarna i Enköpings och Håbo kommuner för åren 1840 till 1930 kan konstateras att dessa församlingar inte utgör något undantag. Eftersom församlingarna ligger i en jordbruksbygd med närhet till Mälaren är utkomst- och försäljningsmöjligheterna goda för den befolkning som levde där under denna tid. Man hittar inte många fall där någon tvingas flytta beroende på utkomstmöjligheter. Däremot kan man tydligt se mönstret att ungdomar lämnar hemmet, ofta direkt efter eller inom några år efter att "för första gången ha blivit delaktig av Herrens heliga nattvard", dvs blivit konfirmerade. Konfirmationen var en stor händelse och var att jämföras, åtminstone för gossarna, med att bli myndiga. Under artonhundratalets mitt så var en person "icke vittnesgill" inför Tinget om denne "inte gått och läst" och därigenom fått undervisning i Tio Guds Bud och däribland kunskap om innebörden av budet "att inte bära falskt vittnesbörd".

Att bli delaktig av Herrens Heliga Nattvard innebar att man av prästen bedömdes inneha tillräckliga kristendomskunskaper för att "gå fram". Precis som i de flesta andra sammanhang och i andra tider när människor ska bedöma andra människors kunskaper och färdigheter så görs olika bedömningar. Det finns exempel från socknarna kring Enköping där det funnits stränga präster och trots flera års undervisning inte tillåtit vissa ungdomar att "gå fram" på grund av för dåliga kunskaper, men att en annan präst i en annan församling godkänt samma kunskaper varför ungdomar från grannförsamlingar sökt sig till den mindre stränga prästens konfirmationsundervisning. Detta gav i sin tur naturligtvis till resultat att tråtor uppstod mellan prästerskapet i de olika församlingarna. Som sagt, människorna har varit sig lika i alla tider.

Men det var inte om detta som det här kapitlet skulle handla, utan om flyttningar i allmänhet och emigration och immigration i synnerhet.

Den allra första flytten från föräldrahemmet innebar som regel att man tog tjänst som dräng eller piga till någon gård i närheten, antingen i den egna församlingen eller i en grannförsamling. Det var de allra vanligaste flyttningarna. Efter att ha haft några årstjänster och gjort några flyttningar ett antal gånger och med längre och längre avstånd så uppnåddes den ålder när man bildade familj eller så utökade man sina resmål till orter ännu längre bort. Att skaffa sig en ny tjänst på annan plats för att få utkomst var inte alldeles lätt från det ställe där man bodde och vistades. Särskilt svårt var det att byta inriktning. Att som barn till bönder, torpare eller statkarlar där man fick kunskap om jordbruksarbetet "med modersmjölken" kunna få tjänst som gesäll hos någon hantverkare var svårt. Man skulle visa fallenhet för yrket. Hur gjorde man det om man inte fick pröva på det? I mitten av 1800-talet var dessutom merparten av den svenska befolkningen sysselsatta i jordbruket.

För vissa lockade stora världen. Stora världen var regionen utanför den egna hembygden inklusive de närliggande städerna Enköping, Strängnäs och Mariefred. I städerna hölls regelbundet marknader och besöktes frekvent av den omkringboende befolkningen. Det första steget ut i stora världen var att bege sig till Stockholm. I Stockholm fanns de största möjligheterna till handel för befolkningen boende i Enköpings området. Sjövägen var det heller inte så långt dit. Mycket av de jordbruksprodukter som odlades i Enköpingstrakten såldes i Stockholm. Området kring Enköping är bördigt och har alltid kunnat försörja fler människor än de som bor där. Det gav till resultat att i mitten på artonhundratalet så skrevs ofta arrendekontrakt på det sättet att arrendet skulle betalas genom att leverera ett visst antal tunnor spannmål på kajen antingen i Stockholm eller i Västerås där priserna var betydligt högre än i Enköpingstrakten. Det medförde att många bönder skaffade sig en egen båt eller blev delägare i en båt för att frakta sin säd till Stockholm eller Västerås och på det sättet få en större inkomst. Dessa båtar var av en typ som kallades storbåt.

För de som inte nöjde sig med de utkomstmöjligheter som fanns i Stockholm eller i andra städer utan lockades av tanken att flytta utomlands för de flesta till det stora landet på andra sidan Atlanten. Mer om detta längre ner.

EMIGRANTER UNDER PERIODEN 1840 – 1930

1. INLEDNING

Ett projekt som kallas Emibas startade i mitten av 1980-talet, med Emigrantinstitutet i Växjö som initiativtagare. Syftet med Emibas är att kartlägga och skapa en heltäckande bild av emigrationen från Sverige under den stora utvandringsperioden, det vill säga 1840 till 1930. Det har antagits att antalet emigranter under denna tid skulle vara ca 1,3 miljoner, en siffra som dock torde vara för låg. Sveriges Släktforskarförbund beslutade 2003 att aktivt medverka till att den befintliga databasen (EMIBAS) snarast blir tillgänglig för alla släkt- och emigrantforskare, samt att materialet, genom frivilliga insatser, kompletteras med de socknar och tidsperioder som ännu saknas. De delar av Sverige som saknades, var Stockholms stad samt Uppsala och Norrbottens län, och andra delar av landet har luckor.

Basmaterialet för Emibas-projektet är församlingarnas flyttningslängder och husförhörlängder, och i senare tid församlingsböcker. Ur husförhörlängderna har uppgifter hämtats inte bara om dem som definitivt har emigrerat, utan också om personer med anteckningar av typen "lär vistas i Amerika" eller "rymt till Tyskland".

Arbetet resulterar i en cd-rom skiva som utkommer med nya versioner vartefter materialet uppdateras. Den finns att köpa från Sveriges Släktforskarförbund och den senaste versionen utkom i augusti 2005.

Inom ovannämnda projekt har artikelförfattaren åtagit sig att göra inventeringen av bl.a Enköpings och Håbos nuvarande kommuners samtliga församlingar. I samband med denna genomgång har även alla immigranter kartlagts för samma period. Det måste dock betonas att trots dubbla genomgångar av allt material och stora ansträngningar att hitta alla emigranter och immigranter kan det hända att någon ändå undgått upptäckt.

Som nämns ovan finns sedan tidigare inget samlat register över emigranterna i Uppsala län. De som är bäst kartlagda är "Eric Janssoniterna" som 1846 utvandrade till Amerika och grundade Bishop Hill i Illinois, USA.

2. EMIGRATION

Under den period av 90 år som inventeringen omfattar så hinner mycket hända som påverkar förutsättningarna för emigrationen. Från de tidiga amerika-emigranternas strapatsrika och långa resa med segelskutor över oceanen. Övergången via ångfartygens snabbare och mindre väderberoende resor till de dieseldrivna fartygens säkrare färder, då det inte längre var ett osäkert äventyr om man överhuvudtaget skulle komma fram utan man kunde även tänka sig att återvända till det gamla landet och sedan flytta ut på nytt.

I genomgången har de som i kyrkböckerna antecknats som in- och utlyttade medtagits. Det är i flyttningslängderna och i husförhörlängderna respektive församlingsböckerna. Hur många som rest fram och tillbaka utan avsikt att flytta utan bara att "hälsa på" har inte kartlagts här.

Andra faktorer som påverkade emigrationen var den stora industrialiseringen i Europa och Amerika och de politiska förändringarna som tidvis innebar restriktioner för invandring till Amerika. Med industrialiseringen under slutet av 1800-talet och den omdaning av behovet av arbetskraft som den medförde uppstod nya yrken och en möjlighet att prova på något nytt. Som en följd av de omflyttningar det medförde uppstod ännu flera yrken. Ett av dessa var, att som agent försörja sig på att genom annonser i dagstidningarna rekrytera arbetskraft och ordna med resor för hugade emigranter. Agenten Thufve Mathiasson som verkade 1885-1891 annonserade på följande sätt: "Fri resa till Brasilien gives från Bremen utan återbetalning, åt gifta lantarbetare, kunniga i lantarbete. Endast familjer. Avresa fr Malmö d 22 i månaden. Till Argentina varje tisdag från Malmö".

Vid inventeringen är det inte förvånande att finna det största antalet emigranter under 1880-talet när Amerika aktivt rekryterade nya invandrare. Många intressanta livsöden påträffades och några av dessa har kommenterats under respektive församling nedan.

Men först litet statistiskt material som visar på omfattningen och fördelningen av emigrationen från församlingarna i Enköping och Håbo kommuner.

TABELL 1 – EMIGRANTER PER 10-ÅRSPERIOD OCH FÖRSAMLING

	1840- 1850	1851- 1860	1861- 1870	1871- 1880	1881- 1890	1891- 1900	1901- 1910	1911- 1920	1921- 1930	Totalt
Altuna			8	7	17	8	5		3	48
Arnö					4		2			6
Biskopskulla	1			6		2	4			13
Boglösa				5	2	2			1	10
Bred			11	8	24	3	7	2	12	67
Enköping	3	1	5	18	92	55	74	27	54	329
Enköpings-Näs			1	1	4	2	8	1	4	21
Fittja					1					1
Fröslunda	1				1				1	3
Frösthult					8	18	6			32
Giresta					10	3		2	1	16
Gryta					5	3	5	5		18
Hacksta				1	1	1		1	7	11
Hjälsta				1	10	2			3	16
Holm		1	1	2	4	1	1			10
Husby-Sjutolft					6	4	4	1		15
Härkeberga					6	2	1		1	10
Härnevi			1	1	4	1	2	1	1	11
Kulla			3	2	14	6	3			28
Kungs-Husby				1	8	11			1	21
Lillkyrka				1	5	1	1	1		9
Litslena				5	28	4	3	3	2	45
Långtora				3	10	8	4	3		28
Löt	2	1	2	2	7	2			1	17
Nysätra	1		2	1	8	2	1	3		18
Simtuna				7	88	27	6	1	2	131
Sparsätra				5	11	4	2	6	1	29
Svinnegarn				6	9	5	1	1		22
Teda	1	1	5		1	2	1			11
Tillinge				2	18	3	2	3	3	31
Torstuna	35			2	37	2	3			79
Torsvi				2			1	7		10
Vallby	1		1			4	7	2		15
Veckholm			1	5	15	3	3	13	1	41
Villberga				1	17	1	9	8		36
Vårfrukyrka			1	2	13	3	8	5	8	40
Österunda	56	2	6	4	30	13	8	1	1	121
Totalt Ekg kommun	101	6	48	101	518	208	182	97	108	1369
Häggeby					6	5	2	1		14
Kalmar					22	8	1	1	10	42
Skokloster				19	2	2				23
Yttergran			1	2	3	7	1	1	6	21
Övergran			9		20	16	3	3	6	57
Totalt Håbo kommun			10	21	53	38	7	6	22	157

Det är en jämn fördelning mellan könen både när det gäller utvandring och invandring, dock med liten övervikt för män, 52 % män och 48 % kvinnor.

Antalet emigranter varierar stort mellan församlingarna. Det är i viss mån relaterat till församlingarnas folkmängd, men eftersom antalet som utvandrar är relativt litet jämfört med andra delar av landet, så räcker det om några stora familjer flyttar för att det ska synas tydligt i statistiken.

Även fördelningen över de olika tidsperioderna är ju mycket tydlig med en stor topp på 1880-talet. "Eric Janssoniterna" från Torstuna och Österunda år 1846 syns tydligt. Trots att de kallade sin nya hemvist i Amerika för Bishop Hill efter Eric Janssons födelseförsamling så var det inga utvandrare därifrån år 1846 utan förutom Torstuna och Österunda så var de flesta från Hälsingland och Västmanland.

3. UTVANDRINGSLAND

TABELL 2 - LÄNDER TILL VILKA UTVANDRING SKETT PER FÖRSAMLING (UTVANDRINGSLAND)

Församling	Norra Amerika	Finland	Norge	Danmark	Övriga
Altuna	38		1	6	Polen (2), Tyskland (1)
Arnö	4			1	England (1)
Biskopskulla	13				
Boglösa	7				Kanada (3)
Bred	62		1	1	Argentina (2), Kanada (1)
Enköping	262	18	15	8	Utrikes ort (3), Ryssland (2), England (2), Tyskland (6), Afrika (1), Schweiz (2), Frankrike (1), Kanada (8), Tjeckoslovakien (1)
Enköpings-Näs	19			1	Afrika (1)
Fittja	1				
Fröslunda	2	1			
Frösthult	30	1	1		
Giresta	15				Frankrike (1)
Gryta	13	2	1		England (2)
Hacksta	7		2		Uruguay (1), Ryssland (1),
Hjälsta	14			1	Kanada (1)
Holm	4	1			Schweitz (1), Tyskland (4),
Husby-Sjutolft	13	1			Storbritannien (1)
Härkeberga	8	1			Kanada (1)
Härnevi	9	1			Storbritannien (1)
Kulla	27			1	
Kungs-Husby	18		1	1	England (1)
Lillkyrka	6	2	1		
Litslena	41		2		Till sjöss (1), Utlandet (1)
Långtora	23		1	2	England (1), Ost-Indien (1)
Löt	8	1	1	1	Uruguay (1), Schweiz (1), Kenya (1), Utrikes (2), England (1)
Nysätra	13	2			Tyskland (2), Spanien (1)
Simtuna	130		1		
Sparrsätra	28			1	
Svinnegarn	18				England (1), Indien (1), Ceylon (2)
Teda	9	1		1	
Tillinge	29				England (1), Tyskland (1)

Torstuna	78				Nya Zeeland (1)
Torsvi	7		2		Afrika (1)
Vallby	10	1		2	England (1), Sydamerika (1)
Veckholm	28	1	4	5	Tyskland (2), Canada (1)
Villberga	33		2		Skottland (1)
Vårfrukyrka	27	5		3	Canada (1), Ryssland (2), Australien (1), Algeriet (1)
Österunda	99	2	19		Canada (1)
Häggeby	12		1	1	
Kalmar	34	1			Utrikes ort (1), Kanada (6)
Skokloster	21				England (1), Till sjöss (1)
Yttergran	16				Ryssland (1), Kanada (4)
Övergran	37	6	2		Uruguay (9), Kanada (2), Tyskland (1)
Totalt	1273	48	58	36	111

Tabellen ovan talar för sig själv. 83 % av alla som emigrerade flyttade till Nordamerikas Förenta Stater. 9 % till våra nordiska grannländer och resten är spridda på ett antal intressanta resmål som Uruguay, Ost-Indien, Ceylon, Nya Zeeland, Australien med mera. Några av dessa har kommenterats nedan. Först mera statistik.

4. ÅTERINVANDRING

TABELL 3 – ÅTERINVANDRING FÖRDELAT EFTER HUR LÅNG BORTOVARON VARIT

Församling	< 1 år	1 – 3 år	3-5 år	5-10 år	> 10 år
Altuna		3	1	1	
Arnö					
Biskopskulla			1	1	
Boglösa	3	1			
Bred	5	3	1	1	
Enköping	7	6	5	2	4
Enköpings-Näs			1	1	
Fittja					
Fröslunda					
Frösthult			2		
Giresta		1			
Gryta					
Hacksta	1				
Hjälsta		1			
Holm					1
Husby-Sjutolft				1	1
Härkeberga					
Härnevi					
Kulla				1	1
Kungs-Husby	1				
Lillkyrka					
Litslena		3	2	2	1
Långtora	1		1		
Löt		1			
Nysätra		4			
Simtuna	5	4	1	1	
Sparrsätra	2	1		2	
Svinnegarn					

Teda			1		
Tillinge	1				
Torstuna		2			
Torsvi					
Vallby					
Veckholm		6	1	1	
Villberga		1			
Vårfrukyrka	1	1	1	1	
Österunda	1				1
Häggeby			1		
Kalmar	2	1			
Skokloster					
Yttergran	1	1	1	1	
Övergran		6	1		

Tabellen visar de som återflyttat tillbaka till samma församling. Det är 129 stycken, dvs var 12:e person. Ibland finns även andra noteringar, t.ex. "Avisering om inflyttning från pastorsämbetet i Engelbrekt, Stockholm om inflyttning dit 21/12 1915" för Svea Olsson som hade flyttat till Tyskland 1907. Dessa är inte medtagna i tabellen ovan.

Det finns också tre personer som utvandrade från en församling inom Enköpings kommun och återkom till en annan av dessa församlingar. Dessa var:

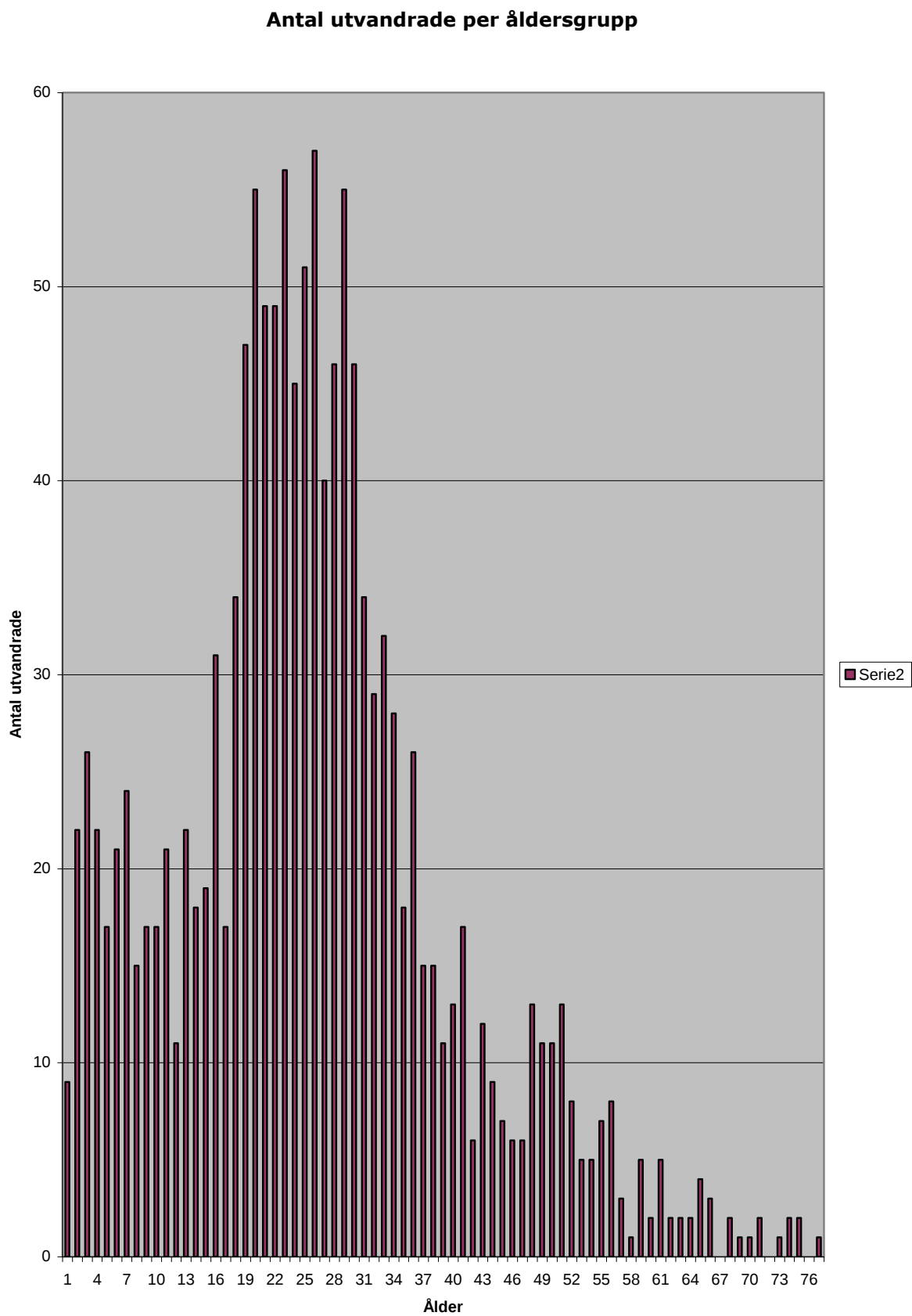
Pigan Johanna Mathilda Larsdotter som utvandrar från Litslena 1877, 29 år gammal till Amerika, hon kommer sedan tillbaka till Graneberg i Litslena via Gottröra och Jädra i Långtora år 1882 och utvandrar därifrån till Amerika, år 1883. Då är hon 35 år gammal. Hon återvänder igen 1891, den här gången till Biskopskulla.

Torparen Johan Fredrik Fredriksson flyttade 1886 till Amerika, 45 år gammal och kom tillbaka tre år senare men bosatte sig då i Altuna.

Drängen Johan Gustaf Sigrid Melander flyttade 1904 från Frösthult, 25 år gammal och återkom och blev arrendator i Altuna efter drygt tre år.

5. ÅLDERS- OCH YRKESFÖRDELNING

DIAGRAM – PERSONERNAS ÅLDER VID UTVANDRINGEN

6. IMMIGRATION

TABELL 4 – IMMIGRANTER PER FÖRSAMLING

	1840- 1850	1851- 1860	1861- 1870	1871- 1880	1881- 1890	1891- 1900	1901- 1910	1911- 1920	1921- 1930	Totalt
Altuna					3	5	3	4		15
Arnö										0
Biskopskulla						1	2	3		6
Boglösa				3					1	4
Bred					7	2	2	1	1	13
Enköping	2	2	2	6	9	21	16	25	21	104
Enköpings-Näs	1				2	2		2		7
Fittja					1					1
Fröslunda				1						1
Frösthult						1	3			4
Giresta					1		2			3
Gryta					1	4	2	5		12
Hacksta										0
Hjälsta				1	1			1		3
Holm	1		1	3						5
Husby-Sjutolft							3			3
Härkeberga				2	1					3
Härnevi							5	1		6
Kulla					1		1	1		3
Kungs-Husby						4	1			5
Lillkyrka					2	1				3
Litslena					6	2	2	2		12
Långtora	1			3			2	1		7
Löt					2	1				3
Nysätra				1	3	3				7
Simtuna					11	1				12
Sparsätra					2	2		2		6
Svinnegarn								1		1
Teda				1	1					2
Tillinge					1					1
Torstuna	1				1				1	3
Torsvi							7			7
Vallby			1					3		4
Veckholm				4	6	2		6	8	26
Villberga							16	1		17
Vårfrukyrka				2		1	5	5	1	14
Österunda			1		6		1		1	9
Totalt Ekg kommun	6	2	5	27	68	53	73	64	34	332
Häggeby				1	1	2				4
Kalmar						1		1	7	9
Skokloster						3				3
Yttergran						5	2	1		8
Övergran				7	2	5	6	2		22
Totalt Håbo				8	3	16	8	4	7	46

7. KOMMENTARER PER FÖRSAMLING

Nedan finns kommentarer om församlingarna. Det är sammanfattande kommentarer om de som utresp invandrade. Det är främst personer med litet speciella livsöden.

Altuna

Flera barnrika statar- och torparfamiljer utvandrade vilket gör att antalet personer är många. Två familjer om vardera fyra personer var omvända till mormoner och utvandrade 1863 och 1864. Den ena från Sjöbo och den andra från Kolsveden på Högsberga ägor. Från Klarbo åkte familjen Sillén om fem personer år 1880. År 1883 åkte familjen Sundström från Revelsta, sex personer, osv.

Av de femton personer som invandrade hade fem tidigare utvandrat och fem skulle komma att utvandra från socknen.

Arnö

Sjömannen Johan Fredrik Jansson, 25 år, utvandrade från Ängsholmen till Liverpool i England år 1881. År 1886 utvandrade hemmansägarhustrun, 50-åriga Maria Johansson med sina två barn, 12 och 7 år gamla. Maken var sjuk och intagen på Uppsala hospital. De var skrivna "på socknen".

Biskopskulla

Eric Jansson, som grundade Bishop Hill i USA var född i Biskopskulla men var dock inte skriven där när han utvandrade.

Boglösa

Carl Johan Sandquist var länsman i Trögds Härad i mitten av 1800-talet. Han bodde först i länsmansbostället i Grillby, Villberga, med sin stora familj men köpte en gård och flyttade 1854 till Kumla i Boglösa. Orsaken till flytten var, enligt brev som Sandquist skrivit, oron för den omfattande koleraepidemien som florerade på nytt 1854. Det var inte mer än 20 år sedan, år 1834, som det hade varit en epidemi och minnet av dess härjningar fanns kvar i minnet hos befolkningen.

Länsmannen Sandquist och hans hustru Hedvig Fredrika Söderbaum fick inte mindre än fjorton barn, åtta flickor och sex pojkar, under åren 1842 till 1865. Det första barnet föddes när Hedvig var 20 år och det sista när hon var 43 år gammal. Fyra av barnen dog före åtta års ålder, tre av pojkarna som nådde vuxen ålder "går i skola i Upsala" och en är "sergeant", de övriga två dog unga. För flickorna finns det inga motsvarande anteckningar.

Sonen Paul Vilhelm, som var nummer fem i syskonskaran, utvandrade till Nordamerika vid 19 års ålder. Återkom fem år senare för en kort period av tre månader för att åter flytta tillbaka till Nordamerika, men återlämnade flyttningsbetyget efter ytterligare en månad. Han reste dock till Amerika och avled där sedan 34 år gammal.

Sonen Nils Henric, som var nummer sju i syskonskaran, avreste samma dag som Paul Vilhelm för till Amerika första gången. Men Nils Henric följde istället som 16-åring med ett "Kofferdifartyg till Manschuriet och floden Anzur". Han kom tillbaka efter ett halvår, fylld av berättelser att meddela den stora familjen kan man gissa. Men efter tre år tog även Nils Henric ut flyttningsbetyg till Amerika, men skrevs åter in som inflyttad efter endast två månader.

Bild5-Sandqvist

Bildtext: Sandqvists familjegrav finns på Boglösa kyrkogård. Foto: Göran Kälgård, 2006

Bred

Att det är många utvandrare från Bred i förhållande till församlingens storlek förklaras av att det är flera familjer med barn som för. T. ex statdrängen John Bengtsson i Skälby med hustru och barn som för 1870, mjölnaren Kristoffer Bergström i Strömsnäs kvarn med hustru och 4 söner som för i maj 1881, de återvände dock i november samma år utan de två äldsta sönerna, 13 och 11 år gamla. Kan de ha stannat ensamma i Amerika eller hände något annat på vägen som gjorde att de inte kom tillbaka? Framtida forskning får utvisa detta. Arbetaren Ernst Valdemar Andersson i Boda med hustru och 5 barn för år 1925. År 1928 för hustru Hanna Bergman, 27 år, och dottern Sigbritt, tre år, från Vreta till Argentina. Ingen anteckning om maken finns i flyttlängden.

Enköping

När det gäller emigranter och immigranter och även in-och utflyttningar till och från Enköping inom landet så skiljer sig Enköpings stad från den omkringliggande landsbygden genom att bosättarna i Enköping, liksom i alla städer, till stor del var köpmän och hantverkare till skillnad från jordbruks-

bygden runt omkring. Det syns tydligt i yrkesbenämningarna för de som flyttade till och från Enköping. Listan med exempel kan göras lång. Här är några: Snickaregesäll, sadelmakargesäll, bagaregesäll, smedsgesäll, målarlärling, järnarbetare, sömmerska, sjuksköterska. Gesäller och lärlingar flyttade ofta i unga år för att få erfarenheter och kunskaper från flera mästare på olika orter samtidigt som det gav kontakter och därmed kännedom om, och möjlighet att söka borgerskap när sådana blev lediga i andra städer. Motsvarande flyttningar på landsbygden var "slankveckans" omflyttningar av drängar och pigor mellan gårdarna.

Bland litet annorlunda titlar som var representerade finns en cravattsömmerska en sångerska, en vinhandlardotter och en uppfinnaredotter.

Från Enköping utvandrade 312 personer under den undersökta perioden. Av dem återkom 22 personer. Några efter bara några månader och andra efter mer än tio år.

Följande fyra personer utvandrade från Enköping och återkom till staden efter mer än tio års bortovaro:

Villgott Johansson utvandrade år 1892. Han var son till en byggmästare och 19 år gammal, och som sjöman for han till Amerika. Han kom tillbaka efter tretton år, 1904. Han bosatte sig på Kungsg 49 B och titulerades som snickare.

Hemmadottern Karin Alice Lovisa Södergren utvandrade till Amerika år 1907, 11 år gammal. Ingen annan ifrån någon av kommunens församlingar reste samtidigt med henne. Hon hade en äldre syster och 5 mindre syskon. Hon återkom efter tretton år och hälsar på familjen och titulerades då "hembiträde". Sedan hon for har hon fått ytterligare en lillebror som nu är åtta år gammal och hennes äldsta syster har en oäkta dotter, sex mån gammal. Karin Alice Lovisa stannar bara en månad innan hon återvänder till Amerika.

Filaren Oskar Valfrid Johansson var född i Härkeberga men vid utvandringstillfället år 1903 bosatt i Enköping. Han var 22 år gammal när han reste till Amerika och var borta i elva år till 1914 när han återkom som amerikansk medborgare. Han titulerar sig fortfarande "filare" och bor i Enköping till 1915 när han flyttar till Katarina församling i Stockholm.

Lantbrukseleven Gustav Vilhelm Hallerström, som var född i Strängnäs, utvandrade till Amerika 28 år gammal år 1873. Han återkom efter fjorton år till Enköping och gifte sig drygt ett halvår senare med Hedda Charlotta Lindgren även hon född i Strängnäs och två år yngre men boende i Stockholm. De fick en dotter och flyttade efter två år till Katarina förs i Stockholm 1889.

En som säkert fått nog av Sverige och säkert hoppades få göra en "omstart" var muraren Johan Olof Lundin. Han var född i Enköping 1830 och utvandrade till Amerika 49 år gammal den 1/7 1879. Följande anteckning om honom finns i husförhörlängden: "Af Enköpings Rådhusrätt den 7/6 1871 för 4:e resan stöld dömd till straffarbete i 8 år och förlust af medborgerligt förtroende i 10 år, samt för misshandel att böta 75 Riksdaler eller i brist af tillgång, hållas till straffarbete ytterligare 1/2 månad. Straffarbetet slutar 23/6 1879. Vistas å Långholmen sedan 22/7 1875. Enligt Domkapitlets skiljebref den 5/6 1878, skild från Gustafva Andersson sidan 285 (i husförhörsboken). 1879 23/6 förpassats till Enköping. Återkom till Enköping den 25/6 1879 med betyg om godt uppförande." Han reste alltså till Amerika 1 vecka efter återkomsten till Enköping efter att ha avtjänat det långa straffet.

Missionärsfamiljen Karl Petrus Vallén och hans hustru Maria Baudon bodde en tid i Enköping. De hade fem barn, de två äldsta Hans och Rut var födda -91 resp -92 i Hankow i Kina därefter föddes Karl och Ester åren -94 resp -96 i Fancheng i Kina. Yngst var Greta som föddes i Enköping 1898. Familjen hade kommit inflyttad från Kina i november 1897 och bodde i två och ett halvt år i Enköping innan de emigrerade till Rhode Island i Amerika i juli år 1900. Ett av barnen, 5-åriga Nils flyttade till Solna i juni 1900 en månad innan resten av familjen flyttade till Amerika.

Immigranter: Att flytta från Australien till Sverige var inte så vanligt 1846. Det gjorde dock Carl Gustaf Lindevall. Han var född i Långtora 1822 och när han kom från Melbourne i Australien bosatte han sig i Enköping. Ytterligare en immigrant från Australien var sjömannen Axel Rickard Andersson-Sundström, som inflyttade år 1906, 39 år gammal. Han hade varit utomlands i sex år och var vid återkomsten engelsk medborgare. Han var född i Bo församling i Örebro län.

Enköpings-Näs

Skräddaren Fredrik Johansson, hade 1887 blivit dömd för femte resan stöld till tio års straffarbete och förlust av medborgerligt förtroende i tio år därutöver. När straffet var avtjänat emigrerade han till Afrika.

Frösthult

Arrendatorn August Moström och hans hustru Sofia Albertina Eriksson begav sig till Amerika 1888 utan att uttaga betyg, vilket prästen noga noterar. År 1891 utvandrar familjerna Per Erik Pettersson från Mätteby och Karl Erik Mälström från Mälby med tillsammans åtta barn till Utah i Amerika. De har anteckningen "mormoner".

Gryta

Immigranter: Sågverksägare Anders Hugo Ossian Jonsson invandrade från Amerika med hustru och två barn till Örsundsbro 1913 och stannade i ett och ett halvt år innan de återflyttade till Amerika. De var alla amerikanska medborgare. Barnen var födda i Chicago, Illinois 1910 resp 1912.

Från Tammerfors i Finland flyttade Trädgårdsmästare Erik Edvin Ekenberg med fyra barn till Husby 1898. Barnen var födda i Finland men fadern var "svensk undersåte".

Hacksta

Emigranter: I Lundhagen i Hacksta, på gränsen till Löt, bodde år 1880 Karl Viktor Johansson.

Han var född i Villberga 1856. Han utvandrade, 24 år gammal, till Montevideo, Uruguay i Sydamerika den 21/5 1880 tillsammans med Josef Valdemar Norrman, från Fånöö i Löt.

1923 tog Montören Gustav Helge Söderberg med hustru Gunhild och sonen Bill, tre år gammal, ut flytningsbetyg till Kalifornien, USA. De bodde i Tarv, Ännesta. tre veckor senare anges Gustav Helge som "betyget återlämnat" utan frun och barn. Gustav Helge flyttade först tillbaka till Hacksta och bodde där i två år. Han bodde på Karlbergsvägen i Stockholm då han avled 1971. Gunhild och sonen bosatte sig i "block 47 i Los Angeles City". Gunhild titulerade sig som "home maid".

Holm

Emigranter: Mamsell Louise Dubois som inflyttat från Schweiz till Sjöö återvände efter fyra år till Schweiz 1851.

Ebba Mariana Emilia Antonia Banér på Sjöö utvandrade som 19-åring år 1861 till Pommern i Tyskland. Hon återinflyttar från Potsdam i Preussen efter tretton år nu med efternamnet von Gelsdorf och som änka med 9-åriga dottern Christina Johanna Albertina Märta von Gelsdorf. Hennes avlidne make var "Gutsbesitzer Albert Reinhold William von Gelsdorf".

Husby-Sjutöft

Sara Nilsson, från Ekolsund, var född i Jerna, Falu län. "Dotter till arbetaren Nils Danielsson som från Jerna förs afflyttade till N.Amerika 22/4 1881". hon utvandrade själv till Amerika år 1892 och återkom, den 12 november 1904 efter tolv år i Washington. Hon avled dock fem månader efter hemkomsten, den 25/4 1905. Dödsorsak "obekant". Anteckning i församlingsboken: "Anmält till Domhåvanden den 30 April 1905", vilket antyder att dödsfallet skulle utredas. Fosterdotter till folkskolläraren Johan Petter Johansson och hustru Christina Johansson f Danielsson 1838 i Jerna Falu län. Vid hemkomsten var fosterfadern död, men Christina levde ännu.

Härkeberga

Snickaren Erik August Fredriksson, 51 år, med hustru Edla Wilhelmina 49 år och sonen Joseph Julius, ett år, utvandrade från Ekeby till Amerika 1883. Med sig tog de snickarlärningen Johan Alfred Wallén, 44 år.

Från Härkeberga by utvandrade vid olika tillfällen tre syskon till Nordamerika. Först Fidalma Hillborg, 20 år, sedan Vera Ultima Hillborg, 21 år, och sist Patrik Wladimir Leon Hillborg, 18 år. De var barn till lantbrukaren August Albrecht Hillborg i Härkeberga by f 1832 och hans hustru Edla Sofia Pettersson f 1848. Paret hade dessutom två söner som inte emigrerade.

De tre som invandrade till Härkeberga kom alla från Finland. En inspektor, Anders Sillén och hans hustru Charlotta Örström till Värsta 1879, samt Maria Wahlberg 1890.

Härnevi

F.d. barnhusbarnet No 11520, Anna Sofia Larsson, flyttade ensam från Snipan till London tolv år gammal. Anna Sofia var det yngsta av tre barnhusbarn som bodde hos ogifta Anna Andersdotter i Snipan, Anna Andersdotter var 63 år när Anna Sofia flyttade.

Hemmansbrukare Johan Arvid Johansson från Stora Härnevi, rymde till Amerika 1883, 32 år gammal.

Kulla

Fyra systrar Sillén från Brunna utvandrade i tur och ordning. Föräldrarna Hemmansägare Anders Sillén född 1839 och hustrun Emma Kristina Eriksdotter född 1842 fick nio barn, åtta flickor och en pojke. Gossen Andreas föddes som nummer åtta i syskonskaran. En faster till systrarna var den första som for, Charlotta Katarina Hildegard som 27 år gammal utvandrade tillsammans med grannpojken och torparens son i Guldkulla på Fribergs ägor, Johan Edvin Nyström. De for till Viktoria i Illinois år 1886. Johan Edvins yngre bror emigrerade också till Amerika två år senare, 18 år gammal.

Systrarna Sillén var;

Emma Axelina Sillén, 21 år, for 1893 till Amerika och återkom i slutet av 1902, efter nästan tio års bortovaro.

Ester Eugenia Sillén, 20 år, for 1898 till Amerika, även hon återkom så småningom efter fjorton år.

Lydia Maria, 27 år och Elin Kristina Sillén, 26 år, for tillsammans till Amerika 1903, alltså efter att system Emma kommit tillbaka.

Metodistpredikanten Carl Fredrik Granér med hustru Johanna och två söner for från Nyby till Amerika 1882.

Tre systrar Ålander, Hedda Eleonora 18 år, Augusta Josefina 15 år Ebba Lovisa 12 år åkte samtidigt år 1890. De var döttrar till Skräddaren, och änklungen sedan 1879, Lars Gustaf Ålander på Hållmyra ägor.

Kungs Husby

Karl Johan Grönlund från Wåhlhammar, tog sig namnet Lund när han blev "amerikansk undersåte". Han for 1883. Lantbrukare Gustaf Johansson från Nybygget utvandrade 47 år gammal till Utah i Nordamerika 1888 och återkom tio år senare. "Mormon".

Från Janbotorp under Grönsö utvandrade år 1893, Torparen Nils Andersson, 71 år, och hustrun Kristina Halling, 69 år, samt sonen Johan Axel 23 år gammal till Amerika.

Lillkyrka

Barnhusbarn No 8166 Carolina Eleonora Wallin, "På socknen Skrifvne", femton år for till Amerika 1894.

Litslena

Emigranter: Om Johan Agaton Flodberg född 1828 i Litslena, finns en anteckning från 1879/1880 (när han är i 50-årsåldern) att han är "Afviken. I flera år fört ett kringstrykande lif, mest till sjöss".

Om drängen Erik Vilhelm Lindvall född 1884 i Veckholm finns antecknat 1911 (när han är 27 år) att "Wistelseorten är okänd. Hans utskrifvne flyttningsbetyg till Idre socken i St. Kopparbergs län han återsände för 2dra gången och mottogs af pastor d 3/2 1911. I en skrivelse förklarade han sig ämna resa till Norge." En sådan här notering kan vara ett guldkorn för "rätt" forskare. Ibland "snubblar" man över den här typen av information och önskar att man visste vem som sitter och letar efter just det här så att man kunde förmedla det till rätt person. Då skulle denne åtminstone kunna leta efter Erik Vilhelm i rätt land.

Arbetaren Jan Erik Eriksson från Fiskvik med hustru Johanna och fyra barn i åldrarna 1-13 år for till Amerika 1881.

Hemmansägarsonen Rikard Hildebert Carlsson från Västra Vällinge, utvandrade år 1882 vid 21 års ålder till "Utlandet". Viss logik kan spåras i detta, dvs att om man utvandrar, så hamnar man i utlandet. Men vilket? Varför angavs det inte? Ville han inte eller visste han inte? Gick han till sjöss? Hmm, frågorna blir många, men svaren är inte alltid lätta att hitta.

Långtora

Från Prästgården for 1914 Kyrkoherdedottern Elsa Kerstin Maria Hoffman f Holmdahl, 29 år, som "Operationssköterska" till Ostindien. Hennes syster Signe Karin Maria Holmdahl hade två år tidigare vid 23 års ålder utvandrat som piga till London, men återkommit efter ett år.

Löt

Sockenskomakaren Gustaf Enström i Eneby född 1824. I husförhörslängden står anteckningen: "Flyttat utan attest 1847. Skrifvit från Australien 1854 i Januari."

Om soldatsonen Johan Ström i Eneby finns anteckningen: "Flyttat utan attest 1851. Sjöfarande. Varit sedd i London 1853 i Mars af Styrman Anders Bergström". Det är en intressant aneckning att man

kunde stöta på grannar om man gick på stä'n i London år 1853. Johan Ström var 21 år när han for på hösten 1851. Samma sommar hade han varit med om en tråkig händelse när hans far soldaten Anders Ström lånat en häst av sin rotebonde för att fara till Breds kvarn för att mala spannmål. Det var dock inte fadern som åkte utan han skickade sonen Johan som tillsammans med rotebondens och tillika hästägarens son Gustaf Andersson till kvarnen. Det slutade med att hästen förolyckades och ärendet hamnade i tingsrätten. Rotebonden anklagade då soldaten Anders Ström, som var den som lånade hästen men som inte var med på resan, för att ha "farit till kvarnen med min häst så att jag bara fick skinnet tillbaka". Anders Ström blev dömd att ersätta rotebondens häst och rättegångskostnader. Dock var den moraliska ansvarsfrågan inte helt självklar enär rotebondens son Gustaf Andersson haft viss påverkan på den tragiska utgången. Kanske var den tragiska händelsen orsaken till att Johan "gick till sjöss". Johan Ströms vidare öden är inte kända.

Josef Valdemar Norrman på Fånöö, var 1880, nyss 15 fyllda år. Han avreste fem dagar efter sin konfirmation tillsammans med Karl Viktor Johansson ifrån Lundhagen i Hacksta, samma år till Montevideo i Uruguay i Sydamerika. Josef Valdemar var "oägte son till Margareta Katarina Lindström på Fånöö".

Margareta Lindström var piga på Fånöö och hade flyttat till Fånöö från Övergran i november 1865 med sonen Josef Valdemar som då var tre månader gammal. Margareta kom ursprungligen från Gävle. Hon gifte sig fem år senare när hon var 30 år med den tolv år äldre statdrängen Johan Peter Norrman som kom inflyttandes från Vårfrukyrka i samband med giftermålet.

Paret bodde på Fånöö och fick där en gemensam son, Johan Wilhelm, efter två år, 1872.

1880 emigrerar så Josef Valdemar till Montevideo.

Sju år senare och efter sjutton år på Fånöö så flyttar paret som torpare till Nygård i Uppeby, Hacksta. Båda föräldrarna avlider 1898, Johan Peter Norrman i januari, och Margareta Katarina i november. I bouppteckningen efter Margareta Katarina står följande: "År 1899 den 28 Februari förrättades laga bouppteckning efter Enkan Katharina Margareta Norrman i Uppeby Hacksta socken, som dog den 24 sistlidne November och efterlemnade som sterbhusdelegare två myniga söner, nämligen Johan Wilhelm, som är vid bouppteckningen närvarande, och Josef Waldemar som är bosatt i Sydamerika." Formuleringen "är bosatt i Sydamerika" tyder på att han på något sätt hört av sig därifrån.

Boets behållning var så ringa, 61 kr, att någon fördelning mellan bröderna knappast var aktuell när den ena av dom var på andra sidan jordklotet. För att få en uppfattning om hur mycket 61 kr var, kan nämnas att Margaretas ko värderades till 50 kr.

Halvbrodern till Josef Valdemar Norrman, skogvaktaren Johan Vilhelm Norrman flyttade, 40 år gammal, till Ryssland 1912.

Till Åbo i Finland från Rosenlund på Ågersta ägor utvandrade den 27/5 1881 bildhuggaren Johan Axel Fredrik Hjort, 22 år. Han invandrade igen den 1/10 1882 från Åbo till Rosenlund tillsammans med sin hustru Rosalie Augusta Josefine Sjöberg. Johan Axel hade blivit "Af Enköpings Rådstufvurätt dömd den 3/11 1879 för förfalskningsbrott till straffarbete och förlust af medborgerligt förtroende i två år. Hafvande den 4/7 1880 i fängelset uttagit hinderslöshet för äktenskap i Maria församling i Stockholm. I äktenskap förenad med Rosalij Augusta Josefine Sjöberg i Maria förs. Stockholm den 16/4 1881".

Guvernanten Sofie Elise Pfander på Fånöö var född i Schweitz och återvände dit från Fånöö 1884, 45 år gammal. Hon hade då tjänstgjort på Fånöö i Hugo Tamms familj i tre år. Dessförinnan hade hon tjänstgjort i Öved i Skåne. (1881-1884)

Nysätra

Alla som emigrerade från Nysätra var ungdomar mellan 13 och 32 år. Torparedottern, 13-åriga Anna Törnblom från Ekshagen for 1879 till Amerika, men återkom efter knappt två år till Ryda i Nysätra. Fästefolket från Nysätraby, bondsonen August Jonas Andersson och bonddottern Hilde Regine Eriksson, 24 resp 22 år gamla, utvandrade 1882 till Amerika där de gifte sig 1883. De återkom till Nysätraby efter två och ett halvt år som skomakare och skomakarhustru 1884. Sjömannen Gustaf Rickard Emanuel Lundberg från Ryda torp flyttade 32 år gammal till Hamburg i Tyskland 1920.

Simtuna

Trots att det är tämligen många som utvandrade från Simtuna jämfört med de flesta av Enköpings kommuns övriga församlingar så är den första kända under den här 90-årsperioden från 1871 när 25-åriga Mejeriföreståndaren Johanna Maria Wallström från Albacksgård flyttade till "Norra Amerika". Det är anmärkningsvärt att inte en enda person är nämnd som utvandrad under 1846 när ett större antal av Eric Janssons anhängare utvandrade ifrån grannförsamlingarna Torstuna och Österunda.

Som framgår av tabell 1 så är det under 1880-talet de flesta far och bara under 1881 utvandrade 71 personer. Det var sannolikt välorganiserat för de var uppdelade i några grupper som för samtidigt. Den 26 april för 27 personer, den 8 augusti för 17 personer och den 7 september 11 personer. Orsaken till att de blev så många ifrån Simtuna var att flera hela familjer med föräldrar och barn för samtidigt. Bl.a. under 1881 för fyra soldatfamiljer med sammanlagt tio barn och två arbetarfamiljer med sammanlagt åtta barn.

Ogifta handlaredottern Anna Charlotta Hultberg i Tibble utvandrade år 1904, 28 år gammal. Hon är ett exempel på personer som utvandrar flera gånger. Hon hade redan tidigare vistats sju år i Amerika mellan åren 1894 och 1901. Eftersom det inte var samma system i USA med prästerskapets skyldighet att hålla böcker över personer som med kyrkoböckerna i Sverige så saknades därför intyg från USA om Anna Charlotta Hultberg hade gift sig under sin vistelse i USA eller inte. Särskild notering finns därför om detta i församlingsboken, nämligen: "Betyg om äktenskapsledighet saknas för tiden 30/11 1894 till 11/11 1901." Samt som förklaring gjordes tillägget: "Har vistats i Nordamerikas Förenta Stater".

Om en person, N.N., som varit i USA och för någon period därför saknade intyg om äktenskapsledighet ville gifta sig i Sverige, så annonserades i Post- och Inrikes Tidningar att N.N. avsåg att ingå äktenskap och att intyg om äktenskapsledighet saknades varför personer som hade kunskap om hinder emot äktenskapet ombads att meddela det till prästen i aktuell församling inom sex månader. Flera exempel finns på detta i husförhålls- och församlingsböckerna.

Barnhusbarnet nr 12205 Karl August Flemming kommer till familjen Lindblom Mosta när han är 3 månader gammal den 4/9 1867. Han bor hos torparen Olof Lindblom och hans hustru Christina Norman som är 47 och 49 år gamla. De har tre egna äldre barn som då är 20, 13 och 10 år gamla. Fosterföräldrarna utvandrade till Amerika den 29/8 1880, fostersonen Carl August, tretton år gammal, lämnades då hos en granne, torparen August Molin i Mellanbo. Carl August följde dock sedan med skraddaren Frans Oskar Törnblom, 26 år från Sjöbo i Simtuna till Amerika drygt ett år senare den 12/11 1881.

I vissa fall nämns inte bara att personerna utvandrade till Amerika utan också staden eller staten dit de ämnade sig. Från Simtuna nämns, Michigan, Chicago, Iowa, Missouri och Utah.

Av de som skulle resa den 8 augusti 1881, ångrade sig det unga paret Per August och Johanna Andersson, 25 år gamla, från S. Vad i Simtuna och återlämnade efter fyra dagar flyttningsbetygen som var uttagna för flytt till Amerika. Även pigan Anna Mathilda Andersson från Stångby som skulle rest samma dag ångrade sig och återlämnade betyget efter en och en halv månad. Hon hade också för avsikt att flytta till Amerika.

Alla tio som invandrade till Simtuna under dessa 90 år var tidigare utvandrade sockenbor.

Sparrsätra

Av utvandarna från Sparrsätra så var det dels ungdomar som för en och en, och dels var det också tre familjer; Soldaten Magnus Spång i Sparrsätraby som tillsammans med sin hustru Lovisa Ersdotter och 2 barn reste år 1871, Johan Bernhard Jägermark i Nyby med hustru Anna Sofia Kling och två barn reste 1887 och lägenhetsägare Johan Oskar Asp i Lådö med hustru Gustafva Larsdotter och två barn reste 1911.

År 1882 hade också gifta f.d. bonden Edward Johansson "afvikit till N. Amerika". Han reste ensam och hade inte tagit ut flyttningsbetyg. Han hade under en tid "bara varit borta" och skrevs då in i husförhållslängden under rubriken "Qvarstående obefintliga". Muntliga uppgifter hade förmodligen givit prästen anledning att göra ovanstående notering om avvikelse till Amerika. Ibland finns det anteckningar i husförhållslängden som naturligtvis är av värde för dagens läsare men som väcker frågan om varför de skrevs in över huvudtaget. Ett exempel på det är anteckningen : "Har en tvillingsyster" om Klas Enoch Johansson från Hesselby som utvandrade 17 år gammal till Amerika år 1889. Om den uppgiften var viktig för utvandringen eller av andra skäl kan man fråga sig. Att han var bondson, född i Hacksta och vederbörligen konfirmerad året innan var ju "standard"-uppgifter så att de togs med var ju helt i sin ordning.

Som ett undantag till alla amerikafarare kan nämnas skraddaren Gustaf Adolf Fält som 25 år gammal för till Köpenhamn i Danmark år 1920 och stannade där ett halvår innan han återvände. Han är förmodligen ett exempel på hantverkare som troligen "gick i lära" hos mästare på andra orter.

Svinnegarn

Systrarna Hedvig Cecilia Braunerhjelm och Ebba Helena Augusta Braunerhjelm från Haga for till Ceylon 1892 resp 1894. De var då 24 resp 29 år gamla.

De var de äldsta barnen till Öfverstelöjtnant Karl Gustaf Georg Braunerhjelm och hans hustru grevinnan Ebba Emilia Adelaide Ulrika Sparre. Paret hade ytterligare fem barn, fyra söner och en dotter till.

För Hedvig Cecilia finns noteringen "Se No 2 i 1892 års lysningsbok". Där står: "Mr Alexander George Seton (Lintithyan Skottland) född 1855 i december, och Wälborna Fröken Hedvig Cecilia Braunerhjelm på Haga i Svinnegarn född 1868 april 5. Vigda af Hofpred. G.E. Beskow i Stockholm. Avis om vigseln ankom hit d 7/4 1892".

År 1903 skickades den 3-åriga, "sonsonen", Fridolf Emanuel Svensson i Engeberg till sin mor änkan Matilda Sofia Petersson, Brooklyn, USA. Fadern, med samma namn, Fridolf Emanuel Svensson hade varit missionär och avled i Afrika tre månader innan sonen föddes.

År 1920 flyttade 44-åriga, fru Ester Maria Johansson född Svensson i Engeberg till Evangeliska fosterlandsstiftelsens missionsstation i Betul i Indien.

Teda

Redan år 1850 flyttade 21-åriga pigan Maria Lovisa Lundgren från Kromsta till "Södra Karolina" i Amerika. Ogifta hushållerskan Kristina Josefina Hjortsberg, 50 år, från Sjösta flyttade till Finland år 1882 och återkom till samma gård fyra år senare. 29-åriga ogifta lantbrukaren Nils Fredrik Gotthard Östbom från Gumlösa flyttade till Köpenhamn i Danmark år 1851. Här finns en anteckning som säger "Flyttningsattest meddelad enligt skriftelig begäran och med faders samtycke 29/6 1851". Pappan, öfversten och Riddaren af Svärdsorden Gustaf Östbom var 71 år gammal och gav alltså sonen som var minst sagt myndig, 29 år gammal, sin tillåtelse att utvandra till Danmark! Familjen hade kommit till gården från Stockholm fyra år tidigare.

Tillinge

För före korpralen Johan Teodard Udd från Wappa, hans hustru Johanna Christina f Brinck och fyra barn finns en flyttningsattest angiven för flytt till Nordamerika 1883. Samtidigt står en notering för pappan att han "Enl uppgift rymt till Amerika och lämnat hustru och fem barn kvar". Hustrun och barnen återfinns dock inte i husförhörlängden för Tillinge efter detta datum.

Drängen Gustaf Wilhelm Högberg 36 år, tog aldrig ut flyttningsbetyg utan for till Amerika ändå. Han saknas och antecknas i den särskilda förteckningen "På socknen skrifvne" och utan känd vistelseort. Efter en tid görs anteckningen "Vistas i Amerika".

"Gossen" och "Fosterson", 9-åriga Nils Gustaf Westman i Skyttebo for eller skickades till Amerika år 1908.

Två systrar, folkskollärardöttrarna Ebba Margaretha och Ingrid Aurore Boberg i Kyrkskolan for 1928 resp 1929, 21 år gamla till Mrs Verner Holmberg, 68 Sycamore Str., Albany, N.Y.

Jordbrukare Anders Wilhelm Åhlström, 45 år, återvände 1881 efter ett år i S.t Paul, Minnesota och Wisconsin. "1863 straffad för 1:a resan stöld".

Torstuna

Eric Janssoniterna: Först for ogifta pigan Maria Charlotta Andersdotter, 28 år gammal, från Torstunaby. Hon for den 16 mars 1846. Därefter följde en grupp på 25 personer två månader senare, den 20 maj. Där bland två bröder till stiftaren Eric Jansson, nämligen lantbrukaren och änkemannen Per Jansson från Sista, 31 år och hans två barn Johan och Carolina Josephina samt lantbrukaren Jan Jansson från Wånsjö med hustru Sara Beata Sjögren och tre barn. Dessutom bonden Anders Andersson i Torstunaby, 39 år gammal med hustru Christina Jansdotter och fem barn i åldrarna 10, 6, 4 och 2 år gamla samt ett nyfött barn på en månad.

Skomakaren Anders Thorssell med son från Torstunaby, for en vecka senare. Därefter en grupp på sex personer ytterligare en månad senare, den 26 juni 1846. Om alla dessa finns noterat i husförhörlängden "af Erik Janssons parti".

Bondemågen Erik Jansson återkom 1847 från Amerika, efter drygt ett år. "Återgått från Eric Janssons läsare".

Övriga: Bland de övriga som inte var "Eric Janssare" emigrerade från Torstuna flera barnrika familjer. På våren 1881, till exempel for Bonden i Djurby Carl August Johansson med hustru Maria Lovisa Westholm och fem barn. På hösten samma år for Snickaren i Jädra Anders Gustaf Carlsson med hustru Christina Charlotta Ahlgren och fyra barn. Från Käflinge for 1882 bonden Johan Petter Johansson med hustru och åtta barn i åldrarna 2 till 14 år. Alla familjerna for till Amerika.

Styrman Per Olof Hallborg från Torstunaby tog ut flyttningsbetyg till Nya Zeeland, 29 år gammal, år 1889. Skomakarsonen Karl Axel Vesterberg från Wappeby, fick 12 år gammal, år 1904, "fullmakt från

förmyndare L.E. Ekvall i Vappeby o medgifvande af modren att han må få följa sin faster Hanna Vesterberg". De for till Providence, Rhode Island, N.Amerika

Torsvi

28-åriga, ogifta Edla Albertina Johansson från Tegeltorpet med 5-årig dotter flyttade år 1880 till Norge. Sjöman Adolf Hugo Karlsson som var född 1886 i Veckholm tog aldrig ut flyttningsbetyg utan gick till sjöss ändå 17 år gammal. Han noterades under "På socknen skrifvne". I en av församlingsböckerna finns antecknat: "Enl. uppg död af tuberkulos i Durban, Afrika d 20/9 1920". Han skulle då ha varit 34 år gammal. Han var oäkta son till Hulda Kristina Andersdotter som bodde hos sin far Anders Fredrik Eriksson på Torsvigård.

I juli 1910 flyttade lantbrukaren Peter Ludvig Flodin med hustru Augsuta Vilhelmina f Gustafsson och fosterdotter Anna Maria in till Nygård från Chicago. I november samma år kom till Flakängen lantbrukare Peter Håkansson med hustru Maria Lovisa Flodin och två barn, 4 och 7 år gamla, båda födda i USA. Peter Ludvig med familj flyttade dock efter endast ett år, i augusti 1911, tillbaka till Amerika, och Peter Håkansson med familj flyttade också efter drygt ett år, februari 1912, tillbaka till Amerika.

Vallby

Redan år 1840 flyttade demoiselle och guvernant Agnes Emilia Christina Afzelius, 24 år, från Österby till Finland. Styrman Carl Carlsson i Kroby flyttade till England 1870. Drängen Gustaf Alfred Johansson och Sjömannen Gustaf Arvid Jacques Westergren, "lärer vistas i Amerika" enligt husförhörlängden 1882. Barnhusbarn nr 10050, Jenny Elisabeth Pettersson från Håanningby, flyttade 15 år gammal, år 1895 till Sydamerika. Hon återinvandrade till Göteborgs Annedal efter 15 år, år 1910. Skraddaren Johan Gustaf Gustafsson i Mariedal flyttade med hustru Anna Eugenia Zetterström och två barn till Amerika år 1903.

Veckholm

Från Västra Vappeby sändes år 1884, av föräldrarna, åttaårige Karl Fredrik Efraim Eklund till en i Amerika boende farbror till barnet som enligt husförhörlängden sa sig vilja taga försorg om gossen. Gossen återkom två och ett halvt år senare.

År 1886 utvandrade till Amerika f.d. barnhusbarnet, Anna Sofia Fredlund i Östra Vappeby, nu 19 år gammal.

Från torpet Greifswald utvandrar år 1912, 10-åriga Oskar Gunnar Lundberg. Följande notering finns i församlingsboken: "Barnhusbarn 2209, oäkta son till ogifta Anna Amalia Lundberg, nu gift med snickaren Hans Oskar Lind i Princeton, Canada. Enligt medgifvande af fosterföräldrarna och tillåtelse från Barnhuset d 29 Juni 1912 utflyttar barnet till sina föräldrar i Canada.

Kusken Karl Mårten Andersson på Ekholmen flyttar 1920 med hustru, en 2-åring och ett nyfött barn till Kristiania (Oslo) i Norge. Tvååringen var född i Dubrowska i Ryssland.

Till Ekholmen kom år 1875 bröderna Johan Christoffer Norlin, 24 år, och Erik Magnus Norlin, 22 år. De var båda född i Luleå och hade vistats utomlands, "men ingenstans varit skrivna". Erik Magnus hade utvandrat som sjöman från Ekholmen till New York 1872. Vid återkomsten kallar han sig lantbrukselev. Johan Christoffer hade vistats utomlands i fem år.

Till Öns kvarn kommer 1884 handlande Lars Olof Rickard Palmér med hustru och två barn. De kom från Kansas i Amerika där det yngsta barnet var fött år 1881. Sonen Nils Erik återvände till Amerika två år senare 23 år gammal.

Villberga

Till Skottland for, som första utvandrare under den undersökta perioden, år 1880, bokhållaren Anders Gustaf Ericsson från Eriksberg i Grillby. Han var 29 år gammal, ogift och född i Härkeberga. Alla övriga emigranter från Villberga for till Amerika. År 1883 utvandrade Stationskarlen Janne Johansson i Grillby med hustru och en ettårig son till Amerika.

Samma dag den 28 juni 1886 for tre syskon från Grillby till Amerika. De var Augusta Mathilda Johansson, 14 år, Linda Charlotta Johansson, 11 år, och Johan Gustaf Johansson, 8 år. Alla tre födda i Löt. Båda föräldrarna var döda sedan drygt ett år. Ytterligare en syster finns, Hilma Wilhelmina, hon flyttar till Stockholm när de övriga syskonen flyttar till Amerika.

Den "ryska undersåten" med "israelisk trosbekännelse" Mairim Elterman utvandrade från Grillby till Amerika 1912, han var urmakare och 27 år gammal. Han hade kommit från Hacksta 8/11 1911.

Slaktaresonen Karl Evert Wilhelm Elfström från Johannesdal flyttade från sin mormor i Johannesdal, Grillby år 1913, tolv år gammal till Amerika.

Alla immigranter kom under en tioårsperiod mellan 1901 och 1911. År 1901 kom familjen statdräng Johan Viktor Eriksson-Stenbacka på fyra personer från Merikarvia i Finland till Grillby. År 1908 kom järnvägsarbetare Edvin Eriksson-Bohm-Strömberg från Salangen i Norge tillsammans med sin norska hustru Josefine Bettine Johnsen och bosatte sig i Villberga by. År 1910 kom familjen Erik Hugo Myrberg på fem personer från Ylöjärvi, Tavastehus i Finland och bosatte sig i Grillby. Erik Hugo var förvaltare. År 1910 kom "tjänarinnan" Fredrika Wilhelmina Säfström, 27 år, från Stanford, Connecticut, USA med ettåriga sonen Fredy till Charlottenberg i Grillby (fadern okänd). Fredrika Wilhelmina var född i Ramnäs i Västmanland. Fredrika Wilhelmina lämnade sonen hos systemen i Charlottenberg och återvände efter tre månader till Amerika. Fredy tas emot som fosterson hos familjen Karl Axel Lindgren i Grillby som senare flyttar till Boglösa år 1917. Karl Axel Lindgren är storebror till Fredrika Wilhelminas systers man.

Vårfrukyrka

Rättaren i Rekasta Jan Peter Andersson med hustru och två söner, fem och sex år gamla, utvandrade år 1882 till Boston i Norra Amerika. Inspektör Johan Joseph Enlind från Boda, flyttade år 1871, 28 år gammal till Australien. Från Enögla flyttade år 1911 pigan Rut Elsa Maria Andersson, 17 år gammal till Ryssland. Hon återkom knappt ett år senare. Från Åkerby för år 1883, student Per Hjalmar Emanuel Bäckström, 27 år gammal, till Boston. Han var trolofvad med Anna Beata Hagberg sedan en månad innan han for. Det finns en anteckning om att "förbindelsen upplösts", utan angivelse om när det skulle ha skett. Smeden Per Olof Forslund och hans hustru Ulrika Lundquist hade enligt uppgift begivit sig till Amerika 1881 utan att uttaga flyttningsbevis eller tillstånd om utvandring. För ingenjör Karl Rudolf Lundevall finns anteckningen för perioden 1900-1908 att han "Vistas i Åbo, Finland, Föreståndare vid tändsticksfabriken". Med i Åbo var även hans unga hustru Ingrid Regina Vesterlund. Hon var född i Uppsala 1877.

Till Åhl inflyttar först gossebarnet David Hjalmar Steinmetz, två år, år 1876, från Boston. Året efter flyttar brodern Emil Albrecht, ett och ett halvt år, också från Boston. De var söner till framlidne Er. Joh. Steinmetz och dess hustru Anna Lovisa f Pålsson.

Österunda

Eric Janssoniterna: På samma sätt som i Torstuna så for även från Österunda en stor grupp av Eric Janssons anhängare till Amerika 1846. Den 24 maj for en första grupp på 31 personer, bl.a. bonden Anders Persson i Domta med hustru och fyra barn och två av pigorna i gården. Dagen efter den 25:e for 6 personer till. Den 1 juni for två personer, den 13 juni sex personer osv så att inom mindre än två månader hade 52 personer emigrerat. På hösten samma år flyttade ytterligare fyra personer. De flesta med prästens noteringar i husförhörslängden där han använt olika formuleringar såsom "Smädar Lutherska läran, vanartig, sönderrivit catechesen, bekänner Eric Janssonismen, dåliga vitsord, svagsint af Eric Janssonismen, dålig frejd, mindre vetande" etc.

Vid ingången av år 1846 var Österundas befolkning 580 personer. Tio procent av dessa utvandrade alltså under året, de allra flesta under några sommarmånader.

Övriga: Efter Janssoniterna utreser först, år 1853, hammarsmeden Anders Gustaf Broström tillsammans med sin 15-åriga son från Skattmansö bruk till Finland. Därefter händer inget förrän 1869 när snickaren August Jansson från Hässelsta flyttar till Amerika. Ytterligare några under 1870-talet, men under 1880 tar utvandringen ny fart på samma sätt som i övriga församlingar. Den 25 oktober 1881 flyttar två smedsfamiljer med tillsammans tio barn från Skattmansö till Eidsfors bruk, Drammen i Norge. Till Utah i USA utvandrar, år 1898, gifta Thekla Mathilda Lundberg med fyra barn i åldrarna 4 till 17 år. Maken och torparen Karl Johan Hedberg hade åkt i september året innan till "Saltsjöstaden, Utah".

Det som är anmärkningsvärt i Österunda är att trots att så många utvandrade så var det endast en person som återkom. Det var arbetaren Carl Gustaf Johansson i Lotorp, 51 år, som återkom i december 1883 efter endast ett halvt år i Amerika.

HÅBO KOMMUN

Häggeby

Den tyskfödde inspektoren på Vilhelm Vöhler hade gift sig med Eva Hellman ifrån Köping och de hade två barn, ett och tre, år gamla när de flyttade till Amerika 1889. Sjömannen Anders Johansson från Rölunda for 46 år gammal, också han till Amerika. Sömmerskan Johanna Barthelsson var 30 år när hon for till Nordamerika 1898 från Hägeby by. Hon återkom fyra år senare.

Kalmar

Arbetskarlen Johan Karlsson med hustrun Klara Andersdotter utvandrade från Rosendal till Amerika 1882. De hade en pojke på en och en halv månad med sig, och en två-årig dotter. Tegelslagaren Carl Wäger från Råby hade flyttat utan att ta ut flyttningsbetyg i juni 1886 enligt hustrun. Ett år senare flyttade hustrun Kristina och tre söner, två, fem och sex år gamla efter till Nordamerika.

1930 utvandrade familjen Tinis från Låddersta till Kanada. Det var Andreas med hustru Anna Maria och deras fyra döttrar. Den äldsta var 20 år och den yngsta dottern föddes dagen innan de avreste till Kanada och hade ännu inte fått något namn som hann antecknas i kyrkoboken. Familjen var "svenskybybor" och var alla utom den en dag gamla flickan födda i Ukraina. För att få komma in i USA eller Kanada var de tvungna att vara svenska medborgare. De hade ansökt om medborgarskap och det ankom till patorsämbetet i Kalmar församling den 20 maj 1930, och samma dag for familjen. De var förmodligen ett efterlängtat papper som kom.

Barnhusbarnet nr 12374, Carl Olof Alexander Säflund, for elva år gammal år 1893 från morfar och mormor i Karlsnäs, Råby, till Nordamerika. Modern uppges att vara Anna Jonsdotter Säflund. Troligen har hon rest till Amerika tidigare.

1929 återkommer grovarbetaren Axel Lövgren till Värpeby efter ett och ett halvt år i Amerika. Han uppgav att hans flyttningsbetyg och övriga papper hade förkommit vid ett skeppsbrott och visade därför bara upp ett pass. Handlande Erik Danell kom till Höglunda år 1922. Han var 76 år, född i Övergran, och hade vistats många år i Amerika och var amerikansk medborgare.

Skokloster

19 av de 23 personer som utvandrade flyttade under en period av två år, den 13 juni 1871 åkte elva personer samtidigt. På årsdagen den 13 juni 1872 for tre personer och nästan på årsdagen, ännu ett år senare, nämligen den 14-17 juni 1873 for fem till. De var alla mormoner, och flyttade till Utah och de första hade antagit mormonläran på sommaren 1870. Det var familjerna Ersson från Berga, Jansson och Eklund från Bagarbo och Eriksson från Löfhagen. Familjefädernas yrken var arrendator, rättare, statdräng och skomakare. Dessutom for några pigor och drängar.

Av familjen Ersson i Berga for pappan med tre döttrar år 1871. Året därpå skulle det enda kvarvarande barnet, den 18-årige sonen, Johan, också fara. Biljetten var klar, men det blev för mycket för mamman som några dagar innan sonens avresa hängde sig. Sonen fick redogöra för boet vid bouppteckningen endast tre dagar efter dödsfallet men reste sedan som planerat till Utah.

Sjömannen Arvid Gunnar de Wahl, som var född och uppväxt i Flasta i Skokloster var son till skolläraren, klockaren och orgelnisten Johan Arvid de Wahl som först bodde i Flasta och sedan i Råberga. Han skrevs in i Uppsala sjömanshus 1890, 19 år gammal. Därefter vet man bara att han var i New York i november 1890 och är sedan dess försvunnen. Han dödförklarades 1930 då den 30 november 1910 antogs som dödsdatum.

Till Aken invandrar först 21-åriga, Elin Augusta Schön, år 1891 från Florida. Hon flyttar emellertid tillbaka till Florida efter knappt ett år. Brodern smedsgesällen Fredrik som då fortfarande bor hemma, flyttar till Stockholm straxt innan Elin återvänder till Florida, men Fredrik reser sedan också till Amerika, varifrån han sedan invandrar 31 år gammal, år 1895 från Nordamerika, och stannade hemma i fem år innan han återvände till USA. De var barn till soldat Fredrik Schön vid Sigtuna kompani och hade två syskon som blev kvar i Sverige. Alla födda i Skokloster.

Yttergran

I Yttergran är de tre systrarna Hasselgren, Augusta, Lovisa och Anna, värda ett eget kapitel. Pappan var trädgårdsmästare i Kråkvilan, och blev änklings i juni 1891. Han och hustrun hade fyra döttrar och två söner. När pappan blev änklings år 1891 hade Augusta, som vid den tiden var 32 år, och Lovisa, 29 år, redan flyttat till Amerika och kvar hemma var bara Anna, 23 år. Övriga barn hade flyttat hemifrån men inom Sverige.

Nu verkar det som om systrarna gör en överenskommelse eller också råkar det bara bli så efterhand för nu händer följande. Augusta kommer hem från Amerika samma dag som lillasystern Anna flyttar dit. Efter ytterligare ett år kommer Lovisa hem från Amerika, samma dag som Augusta flyttar tillbaka till dit. Efter ytterligare tre år kommer Anna hem från Amerika samma dag som Lovisa flyttar tillbaka dit. Efter ytterligare två år kommer Lovisa hem, men den här gången utan att Anna som är hemma flyttar ut. Nu är både Lovisa och Anna hemma samtidigt i ett halvår. Därefter kommer Augusta hem samma

dag som Anna flyttar till Amerika. Nu är det fortfarande två systrar hemma, Augusta och Lovisa. Efter ytterligare ett år flyttar Augusta åter till Amerika år 1900, 41 år gammal. Pappan och Lovisa som då var hemma flyttar till Håtuna 1900. Lovisa gifter sig med arrendatorn Lundberg vid Ekedahl.

Systrarna har hela tiden sett till att någon är hemma och hjälper pappan sedan han blev änkling. De båda systrarna, Anna och Lovisa, var ogifta, åtminstone vid den sista flytten till Amerika.

Skräddaredottern Carolina Remahl i Stora Hagalund flyttade 13 år gammal till S:t Petersburg i Ryssland 1870. Hon bodde dock i Stockholm och gick i folksskolan vid ladugårdslandet straxt innan utvandringen.

Lantarbetaren Johannes Pettersson var född i Gammelsvenskby i Ukraina och flyttade med sin hustru, som var född i en grannby, Mühlhausendorf, i Ukraina med ättlingar från Tyskland, och deras två söner till Kanada 1930. Även de fick sina svenska medborgarskap endast några dagar innan de fortsatte till Kanada.

Övergran

Redan 1870 flyttade tegelslagaren Johan Jacobsson från Krägga till Montevideo i Uruguay med hustru och fyra barn i åldrarna sex månader till elva år. Med dom följde torpardottern i Lilla Tjusan, Johanna Undin, 17 år gammal. Familjen Jacobsson återkom efter tre år till Krägga och hade då fått ytterligare en dotter, Lusinda Christina, som var född i Toledo, Montevideo. Vad som hände Johanna i Sydamerika är okänt. Den 26-åriga ogifta pigan Hilma Alm flyttade från Nyckelby till Sydamerika med sin två-åriga dotter Gerda år 1894.

Kusken på Kivinge, Johannes Svensson flyttade med fru och två döttrar till Nordamerika 1891. Från Hvilan flyttade först inspektoren Johan Gjörll till Nordamerika år 1882. Ett halvår därefter kom hustrun med parets fem döttrar i ålderna två till fjorton år, efter och de bosatte sig i Chicago.

Den finska medborgaren, godsägare Axel Spoof med hustru och tre barn samt deras tjänarinna Edla Alholm flyttade 1923 från Biskops-Arnö till Finland utan att ta ut flyttningsbetyg, vilket prästen noga noterar.

Från Drammen i Norge kom 1908 trädgårdsmästare Frans Johan Persson med hustru och 3 barn.

8. Källor till avsnittet om Emigration/Immigration

Samtliga In- och utflyttningslängder för alla församlingar i nuvarande Enköpings och Håbo kommuner för perioden 1840 – 1930.

Samtliga Husförslängder och församlingsböcker för alla församlingar i nuvarande Enköpings och Håbo kommuner för perioden 1840 – 1930.

Samtliga förekommande Obefintlighetsböcker för alla församlingar i nuvarande Enköpings och Håbo kommuner för perioden 1840 – 1930.

Sveriges Släktforskarförbund: Projektbeskrivning Emibas.

Stenbeck Karin: Utvandringen från Sverige till Brasilien 1868-1891; Historiska institutionen i Uppsala.

Vissa mål förekommande i Trögds Härads Tingsrätts domstolsprotokoll.